

22. januar 2017

Høringssvar vedr. Lovforslag om oprettelse af specialiserede socialpsykiatriske afdelinger

Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering (DSPR) takker for invitationen til høring over lovforslag om oprettelse af specialiserede socialpsykiatriske afdelinger.

DSPR er stærkt optaget af udviklingen af nye tilgange og metoder, der kan øge trygheden for både borgere og medarbejdere på det psykosociale område og i psykiatrien.

DSPR forstår forekomsten af vold og trusler i botilbud for mennesker med svære psykosociale vanskeligheder som udtryk for et dysfunktionelt samspil mellem person og omgivelser (jf. fx *Vold på botilbud og forsorgshjem – Tværgående analyse af 10 cases om voldsepisoder*, DEFACTUM, Region Midtjylland, 2016).

Der foreligger ikke videnskabeligt belæg for, at mennesker med svære psykosociale vanskeligheder besidder en medfødt eller erhvervet kapacitet til vold og trusler. Det er derimod velkendt og dokumenteret, at personer med psykiatriske diagnoser og misbrug har øget risiko for at udøve vold (*Voldsforebyggelse på botilbud og forsorgshjem*, SFI, 2017, ss. 13, 38).

Lovforslaget opstiller 7 visitationskriterier for indskrivning på specialiserede socialpsykiatriske afdelinger (§ 42 c), herunder at:

”patienten har svære psykiske lidelser” og

”patienten har en nedsat psykisk funktionsevne og/eller svære sociale problemer”.

Det er derimod *ikke* formuleret som en *nødvendig* betingelse for indskrivning, at personen har et misbrug.

DSPR er derfor af den opfattelse, at Lovforslaget hviler på en stigmatiserende opfattelse af mennesker med psykosociale handicaps. Det er endvidere tvivlsomt, om det respekterer FN's Handicapkonvention, der forbyder diskrimination af personer med handicap.

Forekomsten af vold og trusler i botilbud kan *ikke* forstås udtømmende via en mere eller mindre præcist defineret målgruppe og dennes komplekse problematikker. SFI publicerede for nylig rapporten *Voldsforebyggelse på botilbud og forsorgshjem* (SFI, 2017). Rapporten er et bidrag til udarbejdelsen af Nationale retningslinjer for forebyggelse af vold på botilbud og forsorgshjem og peger på betydningen af en række ”centrale opmærksomhedspunkter”, herunder:

- ”At relationsarbejdet med borgerne står centralt. Dette relationsarbejde bør baseres på tilpassede krav.

- At der er opmærksomhed på mulighederne for at deeskalere, når der er optræk til konflikter.
- At der, hvor det skønnes nødvendigt, arbejdes systematisk med risikovurderinger. Dette arbejde kan kombineres med redskaber, der inddrager borgerne og øger disses muligheder for at mestre egen adfærd.” (s. 19)

Der foreligger såvel international som dansk forskning på området og endvidere en række gode danske praksiseksempler fra botilbud, der markant har reduceret antallet af både magtanvendelser og vold- og trusselsepisoder, sandsynligvis bl.a. via anvendelse af metoden Åben Dialog. Begge typer af viden underbygger helt andre tilgange til den alvorlige opgave, som forebyggelse af vold og trusler selvsagt er, end de i Lovforslaget anviste. DSPR finder på denne baggrund, at legitimiteten af Lovforslaget og dets voldsomme indgreb i borgernes selvbestemmelsesret i sin helhed er yderst tvivlsom.

De specialiserede socialpsykiatriske afdelinger forestås forankret i Psykiatriloven og øger derfor samlet set tvangsbeføjelserne overfor målgruppen. Det er stik imod de senere års bestræbelser og initiativer til nedbringelse af tvang i psykiatrien.

Lovforslaget forudser, at "[der] [k]un i helt ekstraordinære situationer vil kunne iværksættes tvang" (s. 19), og forstår reduktion af "anvendelsen af tvang overfor denne målgruppe" (s. 20) som en del af sit formål. Men al erfaring viser, at øgede muligheder for tvang faktisk medfører mere tvang.

Ikke mindst afdelingsledelsens beføjelser til at iværksætte tilbageholdelse, tilbageførsel m.v. (§§ 42 f – 42 j) under tvang og *uden* lægefaglig bistand udgør en dramatisk trussel mod borgerens retssikkerhed under opholdet på en specialiseret socialpsykiatrisk afdeling. At afdelingsledelsen ydermere har kompetence til at "overlade beslutninger efter §§ 42 f – 42 j til personalet på afdelingen" (§ 42 a, stk. 3), forekommer barokt.

Lovforslaget har fokus på, at borgere i målgruppen motiveres til *frivillig* indskrivning på specialiserede socialpsykiatriske afdelinger. Men er de borgere, der udgør målgruppen for de nye afdelinger reelt *i stand til* at indgå aftaler frivilligt? Adjunkt Eva Naur Jensen, Juridisk Institut, Aarhus Universitet vurderer:

"De såkaldt frivillige indskrivninger er ikke frivillige i juridisk forstand, da persongruppen dels ikke kan indgå aftaler om noget så indgribende, dels er i risikozonen for et betydeligt pres fra myndighederne pga. kombinationen af deres afhængighed af myndighedernes hjælp og den implicitte trussel, der følger med risikoen for at blive tvangsindskrevet, hvis man ikke går med til den frivillige indskrivning.

Samlet set er det således illusorisk at tale om frivillighed i forbindelse med fraskrivelse af anden bolig og samtidig indskrivning på en afdeling med så omfattende tvangsbeføjelser. Ud fra en

retssikkerhedsmæssig vurdering må det derfor understreges, at også frivillige indskrivninger skal overholde grundlovens og EMRK's krav til lovlig frihedsberøvelse." (Eva Naur Jensen, "Responsum om tvang i nye socialpsykiatriske afdelinger", Juridisk Institut, Aarhus Universitet, 15. januar 2017)

I forlængelse heraf bemærker DSPR, at borgerens klageadgang iht. Lovforslaget fremstår temmelig indviklet.

Samarbejdet mellem region og kommune forekommer tilsvarende kompliceret. Og det er opsigtsvækkende, at Socialtilsynene skal føre tilsyn med afdelinger, der er forankret i Psykiatriloven. Lovforslagets forventninger om intensiveret samarbejde mellem Socialtilsyn og Arbejdstilsyn virker ikke gennemtænkt (jf. Eva Naur Jensen, "Responsum om tvang i nye socialpsykiatriske afdelinger", Juridisk Institut, Aarhus Universitet, 15. januar 2017, s. 14)

Dansk Selskab for Psykosocial Rehabilitering kan *på ingen måde* støtte en vedtagelse af det fremlagte Lovforslag.

Det er endvidere bekymrende og forunderligt, at Sundheds- og Ældreministeriet ved fremsættelsen af Lovforslaget om oprettelse af specialiserede socialpsykiatriske afdelinger slet ikke har lyttet til de alvorlige, saglige betænkeligheder og indsigelser, som det store flertal af såvel faglige selskaber som bruger- og pårørendeorganisationer ved adskillige lejligheder og på flere måder har givet udtryk for i løbet af de 10 måneder, der er forløbet siden den dybt ulykkelige hændelse på Center Lindegården i Roskilde, der igangsatte denne proces, og som det aktuelle Lovforslag tilskriver sin målgruppe hele ansvaret for.

Mogens Seider
Formand

Tonie Rasmussen
Næsteformand